

Lausunto hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta (Diaarinumero: VN/12646/2020)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kolmansien maiden kansalaisen maahantulon ja oleskelun edellytyksistä, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella ja ulkomaalaislakia.

Esityksen pääasialliset ehdotukset ovat seuraavat:

- i) kolmansien maiden opiskelijoille myönnetään oleskelulupa kerralla koko opiskelunajaksi (myönnettävä oleskelulupa olisi jatkuva korkeakouluopiskelijoille ja määräaikainen muille),
- ii) kolmansien maiden opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupaa työnhaku ja yritystoiminnan aloittamista varten (valmistumisen tai tutkimustyön päätyttyä) pidennetään nykyisestä yhdestä kahteen vuoteen

Näillä muutoksilla tavoitellaan, että Suomeen olisi entistä helpompi tulla opiskelemaan ja tutkimaan, ja lopulta että nämä henkilöt jäisivät työskentelemään Suomeen. Tämän taas nähdään lieventävän Suomen työmarkkinoiden osaajapulaa.

Ehdotuksesta

On hyvä, että opiskelemaan ja tutkimaan tulemiselta puretaan byrokratiaa ja esteitä. Kilpailu kansainvälisistä opiskelijoista, tutkijoista ja osaajista on kiivasta, ja jo pieni vaiva tai epäselvyys voi johtaa siihen, että henkilö ottaa vastaan toisen opiskelu- tai työpaikan toisaalta Suomessa sijaitsevan sijaan. Se, että osaajien houkuttelussa Suomen työmarkkinoille lopulta onnistutaan, on keskeinen strateginen haaste, sillä kilpailua osaajista käydään yritysten, alueiden kuin kansatalouksien tasolla. Osaajien saatavuus on keskeinen tekijä, kun yritys harkitsee toiminnan laajentamista tai omaa maantieteellistä sijoittumistaan. Korkeakouluverkosto on yksi merkittävimmistä kanavista, jonka kautta kansainvälisiä osaajia kanavoituu talouksien tarpeisiin (ks. Kerr, 2019; 2020).

Ehdotuksessa esitetään, että opiskelijoiden ja tutkijoiden kahden vuoden mittaista oleskelulupaa työnhakua ja yritystoiminnan aloittamista varten voi hakea viiden vuoden

kuluessa tutkinnon suorittamisesta tai tutkimustoiminnan loppuun saattamisesta. Tämä voi selkeyttää työhakuprosessiin liittyvää oleskelulupaprosessia merkittävästi, mutta se vaatii toteutuakseen automatisointia ja uusia resursseja neuvontaan. Tällä hetkellä ei ole saatavilla tutkimustietoa siitä, että kuinka paljon Suomessa menetetään potentiaalisia osaajia nykyisen hakubyrokratian aiheuttaman epävarmuuden ja pitkien käsittelyaikojen takia. Mikäli osaajien Suomeen tulemisen esteet eivät liity nyt esityksessä muutettaviin asioihin, vaan maahantulojärjestelmän palvelurakenteen syvällä oleviin ongelmiin, niin Hallituksen esityksestä syntyvät hyödyt voivat jäädä vähäisiksi.

On myös epäselvää, että mistä viiden vuoden määräaika tulee esitykseen. Mikäli tavoitteena on vaikuttaa mahdollisimman suuren osaajajoukon päätöksiin, niin tätä rajoitetta voitaisiin pidentää esimerkiksi 10 vuoteen. Tällöin potentiaalisten Suomeen tulijoiden, jo työrullaan kokemusta saaneiden henkilöiden joukko, olisi nykyistä esitystä suurempi. Määräajan sisällyttäminen esitykseen on kuitenkin tärkeää, sillä tämän rajan avulla on todennäköisesti mahdollista jälkiarvioida esityksen vaikuttavuutta muutaman vuoden kuluttua.

Hallituksen esitys tähtää lopulta siihen, että Suomen työmarkkinoille saataisiin lisää korkeasti koulutettuja osaajia. On tärkeää korostaa, että suunnitellut varsin merkittävät lisäykset kansainvälisten opiskelijoiden määrässä eivät välttämättä johda osaajien määrän kasvuun Suomen työmarkkinoilla, vaan pikemminkin vähenemiseen, mikäli korkeakoulujen resurssit eivät kasva samassa suhteessa ulkomailta suuntautuvan opiskelijalisäyksien myötä. On vaarana, että kansainväliset opiskelijat, joista keskimäärin vain noin 60 prosenttia jää Suomeen valmistumisen jälkeen, syrjäyttävät suomalaisia opiskelijoita korkeakoulutuksesta näin lopulta pahentaen osaajapulaa.

Helsingissä 17. päivänä elokuuta 2021

Hannu Karhunen
tutkimuskoordinaattori

Lähteet:

Kerr, William R. (2019) *The Gift of Global Talent*. Stanford University Press.

Kerr, William R. (2020). *The gift of global talent: Innovation policy and the economy*. *Innovation Policy and the Economy*, 20(1), 1-37.